

Wallin redivivus.

Arvet från Wallin. En bild av Johan Olof Wallin, sammanställd ur hans skrifter av Bror Olsson. Lund, C. W. K. Gleerups Förlag 1949. Illustrerad. 366 sidor.

»Wallins bana röjer mindre en otillgänglighet för denna böjelse (sc. ärelystnadens), än ett ädelt sinnes fejd med en drivfjäder, som det självt ej kan gilla, en högsint andes ihärdiga strävan att med nitets renhet liksom återverka på handlingens upphov.» Så skrev den förträfflige litteratören, senare språkforskaren J. E. Rydquist i en dödsruna över Wallin (se s. 348 i förevarande arbete). Citatet visar, att samtiden ingalunda saknade psykologisk blick för innersidan av Wallins väsen, men ett mer akademiskt officiöst sätt att teckna hans bild tillstängde hans anletsdrag, och han framstod länge i statuariskt skick, imponerande men också tämligen främmande och ointressant för sentima betraktare. I vår tid har väl genom forskningens åtgöranden en levande Wallinbild ånyo trätt fram, och man känner nu bättre än någonsin det rikt sammansatta, spänningsfyllda och dunkla i hans personlighet. Den borde såtillvida fångsla uppmärksamheten, men i stort sett saknas likväl ett allmänt och något så när varmt intresse för Wallin. Kungl. Generalpoststyrelsen har hugfästat en rad sekeldagar i svensk kulturhistoria med frimärken, porträtterande Linné, Tegnér och Geijer, Ling, Bellman och Sergel, Hazelius, Strindberg m. fl., men den hade år 1939 tydligen ingen tanke på Wallin — liksom den år 1947 glömde Franzén.

Men Wallins psalmer — de äro väl fortfarande i bruk, kända och älskade? Tyvärr är det ej så väl beställt. På tal om dem säger dr Olsson i sitt förord med en blott alltför fint antydande kritik: »De äro åtminstone av den äldre generationen allmänt kända»; och i själva verket kan man påstå, att de yngre generationerna icke ha en ens tillnärmelsevis approbabel kännedom om vad som rymmes av religiöst och litterärt värde i den Wallinska psalmens högkor. Många exempel kunde anföras på hur vår nuvarande psalmbok är utsatt för en mycket ensidig användning, i och med en trångsynt överskattning av dess moderna inslag; varav dess egentliga kärna, dess Wallinska arv, drabbas med en noga taget oförlätlig likgiltighet och glömska.

Eftersom psalmerna i alla fall finnas i psalmboken, ha de icke,

med få undantag, fått plats i antologien »Arvet från Wallin». Det är klart, att verket därmed umbär det essentiella i detta arv och att det såtillvida icke kan i specifik vikt mäta sig med den bok på samma förlag, vartill det annars utgör ett motstycke, nämligen »Arvet från Geijer», som i sig har införlivat alla kostbarheterna ur dennes skrifter. Men man förstår ju redaktors synpunkt; och det är för övrigt av ej ringa värde och intresse att finna, hurusom Wallinboken även minus psalmerna erbjuder ett mycket levande och gediget stoff. Även utanför psalmbokspärmarna var alltså Wallin en man av betydande format. Bror Olsson, bokkännaren som få andra och på den kyrkliga litteraturens område förvisso ouppnåelig, har här med sitt spårsinne, sin känsla för det signifika och konkreta samlat utdrag ur brev, poem, predikningar, tal, utlåtanden m. m., vilket allt mångsidigt och fängslande belyser Wallins livsgärning, så att man får ett mättat intryck å ena sidan av det ovanlig grad pliktbestämda i denna gärning och å andra sidan av det nitfulla allvar och den känsla av högtid i mödorna, varmed Wallin adlade pressande bördor till tjänst åt Gud och människor.

Allt vad man kan vänta är observerat och medtaget. Här finnes den första originalpsalmen, den betagande vackra »Helge Ande, du som samlar» (nu n:o 182) i sitt ursprungliga och obeskurna skick — sedan Luthers doppsalm (NPs 554) i förhastande ströks, den enda, som vet att förbinda vårt dop med Herrens Jesu dop. Här finnas flera viktiga uttalanden i dåtidens psalmboksfråga, vilka utstaka vägen till det färdiga verket och av detta hava förlänats en märklig auktoritativ pregnans. Här finnes det berömda talet i Bibelsällskapet år 1816, som vältaligt men kärvt beledsagade upplysningssidéernas avtroppande från tidsscenen. Från Västeråstiden hava vi här det djärva sanningsordet vid borgmästaren Hellmans död samt det stora talet på Första i Advent 1820 vid den nya psalmbokens invigning: »Kommen då, I böner och sånger! min flydda ungdoms glädje och de mogna årens käraste värv! bliven ock mina trogna följeslagare fram till den närbelägna graven! *Ett bad jag av Herranom*; det har han hört och av nåd beskärt.» Från åren som pastor primarius är tillvarataget en av de tre på varandra följande, psykologiskt och trosenligt djuplodande högmässopredikningarna över det samfällida temat »Otrons självfördömmelse»; det stora fosterlandstalet »Ära och lycka åt Fäderneslandet!», med dess utmärkta partition: »ära — även utan lycka; lycka — men blott med ära»; talet vid invigningen av Nya

kyrkogården i Stockholm, där han själv nu vilar, av dr Olsson betecknat såsom höjdpunkten av hans andliga talekonst: »det gör ännu ett outplånligt intryck på läsaren». Ur förordet till tredje bandet av »Religions-Tal» är hämtat Wallins upprörda försvar mot tillvitelsen, att han blygdes vid Kristi namn, därvid han bl. a. för att »ådagalägga vad mitt hjärta känner för det namn, i vilket mänsklighetens frälsning och högsta lycka innefattas,» för första gången ger tillkänna sitt auktorsskap till en rad av de i psalmbokens alla tidigare upplagor helt anonyma psalmerna. Från de tvenne ärkebiskopsåren härrör talet vid Uppsala Katedralskolas invigning. Geijer, som var tillstådes, gick hem, en smula kritisk över talarens tunga retorik. Men han klarnade åter upp: »Jag tänkte på hans, ej blott i ord, men i gärning ådagalagda, kärlek för barnen, för hela det uppväxande släktet, mest för det genom fader och moder eller öden och förhållanden, tyvärr, mest vanlottade unga släktet inom huvudstaden, där han så länge ägt fältet för sin kristliga verksamhet; och jag kände, att jag i denne prelat ej blott hade ett yttre utan även ett doldare inre, en man, ett hjärta för mig. — Därvid utropade jag: lappri med alla systemer! — och tror nästan att jag därvid slog i kull en stol.» — detta enligt Litteratur-Bladets första, så uppseendeväckande nummer.

Antologien avslutas i riktig ordning med Wallins mest monumental dikt, »Dödens ängel» — en dikt, som med sin oerhört suggestiva rytmik förenar en sublim förkunnelse av dödens och livets lagar och evighetens i bägge rådande makt. Att anse denna dikt som den kanske skönaste i svensk lyrik är naturligtvis ett utslag av en synnerligen föråldrad smak, men det kännes på något vis tryggare att vara föråldrad med Wallin än att vara up to date med Martinson.

Härmed är nu blott ett urval av urvalet antytt. Samlingen innehåller dessutom en mängd nytt eller föga känt stoff, som stundom förtjänstfullt nyanserar och fördjupar bilden av sin författare. Hans sociala patos framträder i många sammanhang; under Stockholmstiden yrkade han på en förening med syfte att förenkla sällskapslivets ödslande vanor och att använda därav gjorda besparingar till de fattiges gagn. Och han skrev för övrigt knappast en enda predikan utan att omsorgen om nästan gav hans skrivfjäder liksom en extra spänst och fart. Intressanta äro hans mycket bestämda åsikter om hur en bibelöversättning bör vara beskaffad; här kan han ej minst i vårt släkte räkna på mycket bifall. Han

blev år 1834 medlem av Bibelkommissionen, och i samband därmed ville man önska, att några brottstycken ur hans egen översättning av Johannis evangelium och epistlar — de nytestamentliga skrifter, med vilka han kände starkast andefrändskap — hade tagits med.

Dr Olssons egna ord i boken inskränka sig anspråkslöst till korta sammanbindande satser och notiser. Det är i själva urvalet han har nedlagt sin möda och insikt. Måtte nu verket få tjäna sitt syfte: att upplysa vår fåkunniga tid om värdet av det arv, som Wallin har efterlätit, och att på nytt göra detta arv fruktbart. Givetvis gäller det först och sist att ånyo inträda i ett mycket tacksammt och hängivet förhållande till Wallins psalmer; det är ändå de, som framom alla andra ge någon realitet åt trossynen av det svenska Sion.

Bo Sture Wiking.

Recensioner.

Kyrkomusik.

I dessa spalter har tidigare påpekats den stora bristen på kyrkligt och musikaliskt värdefulla solosånger. Som ett led i botandet av denna brist har på Nord. Musikförlaget utkommit ett mycket vackert häfte med »*Andliga sånger och arior*» av *J. S. Bach*. Urvalet är hämtat ur Schmellis sångbok och ur Anna Magdalena Bachs notbok. Häftet är musikaliskt och textligt redigerat av resp. *Mogens Wöldike* och *Arthur Adell*, och rekommenderas synnerligen varmt. Här finns musikalisk högklassig solosång för de flesta kyrkliga sammanhang. Den föreliggande upplagan har sångerna i två sättningar: hög och låg.

Norbengs Musikförlag, Västerås, har en hel del värdefull kyrkomusik utgiven. Två nya körblad skall här omnämnas. Det ena upptager två Hass-

ler-sättningar: »Uppstånden är vår Herre Krist» och »Att bedja Gud han själv oss bjöd». Hasslers körsättningar kan överhuvudtaget livligt rekommenderas. De äro alla utomordentligt vackra och väcklingande, om man har rätt uppfattning om sångsätt, och de allra flesta äro tekniskt överkomliga även för körer med mindre resurser. — På det andra bladet från Norbergs finner vi en mycket vacker sång av *J. Brahms*, »Se jag en främling är och gäst». Den kommer säkerligen och med rätta att mottagas med tacksamhet.

Fyra orgelkompositioner av samtida svenska kyrkomusiker vänta på anmälan. Ett av häftena bär namnet »Himmelriket är nära» och består av en serie »orgelbeträktelser över *Gust. Nordqvists* koral till sv. ps. 48» av *Reinhold Andersson*, *J. Nyvall*, *Daniel Olsson*, *Alb. Rumbäck* och *Einar*